

Remonstrantse Gemeente Rotterdam

Witte donderdag 1 april 2021

Voorganger: dr. Koen Holtzapffel

Orgelspel

Votum en groet

Inleiding

Lied 276 1,2 en 3 Zomaar een dak boven wat hoofden

Bijbellezing Marcus 14 vers 12-26.

Overdenking:

Natuurlijk weet ik dat er mensen zijn, zeker ook in de vrijzinnigheid, die moeite hebben met dat avondmaal. Ze laten dat breken en delen graag aan anderen over. Wat moet je toch met dat oude ritueel? Alle respect daarvoor natuurlijk, maar is het ook niet een beetje onbekend maakt onbemind? Laat ik deze digitale dienst aangrijpen, om oneerbiedig gezegd, nog eens wat reclame te maken. Voor een in vrijzinnige kring niet erg populair maar wel wezenlijk en oeroud ritueel dat je ook eigentijds kunt invullen.

Door vandaag stil te staan bij de verschillende betekenislagen komen we hopelijk aan het moderne ongemak over het avondmaal voorbij. Drie betekenislagen onderscheid ik, voor elk wat wils dus en elke betekenislaag illustreer ik met een afbeelding.

1 uittocht uit Egypte

De eerste betekenislaag van het avondmaal heeft alles te maken met de uittocht uit Egypte en dus met bevrijding. U ziet de eerste afbeelding, een ets van Hans Sadeler uit museum Boijmans, uittocht uit Egypte geheten. Toen Jezus zelf het avondmaal vierde deed hij dat waarschijnlijk aan de vooravond van het Joodse paasfeest, pesach. Hij vierde dus een Joods paasmaal waarbij de exodus, de bevrijdende uittocht uit Egypte centraal stond. Die uittocht werd herdacht, in dankbaarheid gevierd en ook opnieuw present gesteld. Zoals Israel eens bevrijd was uit de macht van farao, zo hoopten mensen nu opnieuw bevrijd te worden, uit de

macht van de Romeinse overheerser. Hoe verlangden zij ernaar de smaak van de vrijheid opnieuw te proeven. En tegelijkertijd: als je die vrijheid opnieuw zou mogen proeven, wat zou je er dan mee doen? Is het alleen maar vrijheid blijheid of ook vrijheid in verantwoordelijkheid? Ik moest even denken aan het interview met een Syrische vluchteling die hier in Nederland voor het eerst zijn stem mocht uitbrengen in vrije democratische verkiezingen. TV cabaretier Arjan Lubach prees hem, en terecht. Hoe dankbaar was hij voor zijn vrijheid en hoe zorgvuldig maakte hij van zijn stemrecht gebruik. Zijn wij ons wel voldoende bewust hoe bijzonder het is dat we in een vrij en democratisch land mogen leven? Kortom, wie het avondmaal viert, toen en nu, mag zich dankbaar tonen voor de vrijheid waarin wij mogen leven. En moet maar eens even stil staan bij al die individuen en groepen die niet in vrijheid kunnen leven en die hun vrijheid ook nu op eigentijdse farao's moeten bevechten.

2 Zichzelf

Een tweede betekenislaag van het avondmaal heeft natuurlijk alles met Jezus zelf van doen. Jezus die het avondmaal op zichzelf betreft. Ik koos daarbij als afbeelding 2 Het Laatste Avondmaal van Leonardo da Vinci. Een iconische maar ook kwetsbare muurschildering in opdracht van de Milanese hertog Sforza aangebracht in de refter van een dominicaner klooster in Milaan. U kent het allemaal, al is het maar van de Da Vinci Code. Ik laat het zien omdat ik het zelf vlak voor corona in levende lijve heb aanschouwd daar in Milaan. Bijzonder, een van de weinige wereldberoemde afbeeldingen die nog hangt waar het ooit voor is bedoeld.

Jezus doet bij de viering van de maaltijd iets dat tot de essentie van elk godsdienstig ritueel behoort: hij verbindt de traditie met zijn eigen leven. Hij betreft de motieven van het oude pesachfeest op zijn eigen bestaan. Zo voegt hij een nieuwe betekenislaag toe. Hij zelf is het geofferde paaslam, hijzelf is het ongezuurde brood dat hij breekt voor de zijnen, hijzelf is het bloed dat tot teken wordt van een vernieuwd verbond tussen God en mens. Eet en drink en doe dit tot mijn gedachtenis zegt hij. De geschiedenis van het volk van Israel wordt hier samengebond in de geschiedenis van één persoon: een geschiedenis van hoogte- en dieptepunten, vallen en weer opstaan, licht en duisternis, hoop, verlangen en vrees. In die geschiedenis herkennen we ook iets van onze eigen levensgeschiedenis. Als wij avondmaal vieren, het oude bevrijdingsmaal dat Jezus op zichzelf betrok, dan houden we de herinnering aan Jezus levend. In verbinding met ons zelf. En dat niet alleen: als wij het maal vieren is Jezus opnieuw present: in zijn bevrijdende woorden en daden, in zijn leven als mens onder de mensen. Eet en drink en doe dit tot mijn gedachtenis. Want waar jullie dat doen ben ik opnieuw in jullie midden.

3 navolging

Een derde betekenislaag ten slotte heeft alles te maken met de wijze waarop je samen in navolging van Jezus nu avondmaal viert. Laat dat in openheid gebeuren en in volstreekte gelijkwaardigheid. Het avondmaal is in vrijzinnige geest een open, inclusief gemeenschapsmaal waarbij iedereen welkom is, ongeacht kleur, leeftijd, geloof of seksuele voorkeur. Niet wij maar Jezus zelf nodigt uit, gastvrij, als een die dient. Welkom ben je, wij zijn immers allemaal kinderen van die ene Vader, of je nu hoer bent of tollenaar, zondaar of heilige, wit of zwart, groot of klein, rijk of arm, gelovig, ietsist of ongelovig. Wil die betekenislaag van het avondmaal optimaal tot uitdrukking komen, laat de maaltijd dan niet te

plechtstatig zijn, met ruimte voor ontmoeting en onderling gesprek. Dan delen we niet alleen het brood en de wijn met elkaar, maar ons levensverhaal, ons leven. Zoals Jezus zijn leven deelde met en gaf voor ons. Ik koos daarbij de afbeelding 3 van de vermenigvuldiging van de broden uit de 10e eeuwse Codex Egberti. Een evangelieboek voor de bisschop van Trier. Waar in Jezus' naam gedeeld wordt is er voor iedereen genoeg. Geven en delen, zijn wat niet kan, dood én verrijzenis.

Gemeenteleden, kijkers, Natuurlijk krijgt het avondmaal in de specifieke context van WD extra lading. Als laatste maaltijd, in het verdrietige besef van verraad en van Jezus naderende dood. In het licht van dat afscheid krijgt elk woord en elk gebaar speciale zeggingskracht. Maar een maaltijd die gaat over bevrijding en betrokkenheid op Jezus en op elkaar, zo'n maaltijd mag je het hele jaar door vieren, elke zondag opnieuw. Da's voor vrijzinnigen dan wel een stap van het ene naar het andere uiterste. Laten we maar bescheiden beginnen met in ieder geval vanavond een avondmaal digitaal.

Ik lees het gedicht van Ida Gerhardt:

Het simpele gerei, het brood dat is gesneden,
De stilte, de gebeden, want de avond is nabij.

Uit tranen en uit pijn, dit samenzijn verkregen,
Bij sober brood de zegen, twee in uw naam te zijn.

Waar aan de witte dis uw teken wordt beleden,
Verschijnt gij, u zij vrede, gij brood, gij wijn, gij vis.

Tafelgebed

Laten we een moment stil zijn:...

Vrede zij u vrienden van God onze Vader nu Hij ons verzamelt rond de tafel van Jezus Christus die voor ons het evenbeeld geworden is en de gestalte van zijn liefde en trouw. Vrede zij met u en met heel de wereld.

Gezegend zijt Gij God omwille van de hemel en aarde die gij omvat houdt, omwille van het werk van uw handen dat gij ons toevertrouwt om te bewaren en te behoeden, omwille van de zoon van uw belofte die voor ons een gids geworden is op de weg ten leven.

Hij breekt het brood van zijn leven en reikt het ons aan met de woorden: neem en eet allen hiervan en doe dit tot mijn gedachtenis. ...

En hij reikt ons de beker aan waaruit hij ook zelf gedronken heeft, de beker van zijn lijden, met de woorden: neem en drink allen uit deze beker van het nieuwe verbond. ...

Nu wij Hem in ons midden herkennen, door het brood met elkaar te delen en de beker der zegening te heffen, nu bidden wij u God:

Maak uw geest over ons vaardig, de gezindheid die er was in Christus Jezus om voor elkaar te bestaan als brood en wijn, om elkaars vreugde te delen en elkaars lasten te dragen. Bidden we voor wie vreedzaam strijden voor meer vrijheid, bidden we voor wie brood en wijn delen met wie dat nodig hebben en zijn we samen stil...

God Ontferm u.

Gezongen Onze Vader

Slotlied 791 Liefde, eenmaal uitgesproken

Uitzending en zegen

Orgelspel